

**تصوف: اصول تصوف ابوسعید عبدالملک
ابی عثمان خرگوشی با نگاهی به تهذیب
الاسرار، عرفان گوندوز، ترجمه توفیق هـ.
سیحانی، نشر گویا، تهران ۱۳۹۹.**

ابوسعید عبدالملک ابی عثمان خرگوشی، عالم و زاهد و صوفی قرن چهارم هجری بود که در نیشابور به دنیا آمد. از جوانی نزد پدرش و دیگر استادان از جمله ابوالحسن ماسرجسی به تحصیل علوم دینی و فقه پرداخت. سپس به عراق و از آنجا به حجاز رفت و در مکه مجاور شد. چندی بعد به خراسان بازگشت به خدمت خلق پرداخت و علاوه بر رسیدگی به فقرا، به ساخت ابنیه خیریه پرداخت. سرانجام در ۴۰۶/۴۰۷ق در نیشابور درگذشت. خرگوشی از فقهای مذهب شافعی بود و از او آثار بسیاری در علوم دینی به جا مانده از جمله *دلائل النبوه، سیر العباد و الزهاد، البشاره و التنازه*، و ... و تهذیب الاسرار که مهم ترین اثر او به شمار می رود. این کتاب به زبان عربی و از منابع

قدیمی صوفیه است و در نزد اهل تصوف اهمیت بسیاری دارد. وی در این کتاب در هفتاد باب درباره تصوف بحث کرده و پیش از ورود به اصطلاحات تصوف، مسائلی از قبیل صوفی، موضوع تصوف و معرفت را توضیح داده و به ویژه با دادن اطلاعاتی درباره ملامت - که در نیمه قرن سوم هجری شکل گرفته بود - و تفسیر اطلاعات مربوط به آن، کتاب خود را از دیگر آثار در این زمینه ممتاز کرده و به آن اصالت جداگانه ای بخشیده است. خرگوشی در این کتاب به دنبال هر بحث، اشعاری به زبان عربی آورده که نشان دهنده قدرت شاعرانه او در ادبیات عرب است. اما به رغم آنچه بیان شد این کتاب شهرت چندانی کسب نکرد.

پروفسور عرفان گوندوز، که تحصیلات خود را در دکترای الهیات به پایان رسانده و از پژوهشگران معاصر در زمینه تصوف است، کتابی با عنوان *تصوف: اصول تصوف ابوسعید عبدالملک*

Burhan-ı Katı, Muhammed Hüseyin b. Halef et-Tebrizi, Çevirmen: Mütercim Asım Efendi, Hazırlayanlar: Mürsel Öztürk, Derya Örs, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul 2009.

برهان قاطع، محمدحسین بن خلف التبریزی، ترجمه مترجم عاصم افندی، به کوشش مرسل اوزتورک و دریا اورس، مؤسسه عالی فرهنگ، زبان و تاریخ آتاتورک، انتشارات مؤسسه زبان ترک، استانبول ۲۰۰۹م.

این اثر ترجمه‌ای تحقیقی به زبان ترکی از فرهنگ فارسی **برهان قاطع**، تألیف محمد حسین خلف تبریزی (زنده: ۱۰۶۲ق / ۱۶۵۲م) است و در اصل پروژه‌ای از زیرشاخه‌های «طرح فرهنگ‌های ترکی در ترکیه» با عنوان «آماده‌سازی فرهنگ‌های قدیمی (تاریخی) برای نشر» است که در «مؤسسه عالی فرهنگ، زبان و تاریخ آتاتورک» اجرا می‌شود. ترجمه **برهان قاطع** دومین محصول آن طرح به کوشش عاصم افندی بوده است.

احمد عاصم، معروف به مترجم در ۱۷۵۵م در آنتپ زاده شد. وی، پس از تحصیل علوم اسلامی و ادبی و فراگیری زبان‌های فارسی و عربی، شعرسرایی در سه زبان را آغاز کرد. احمد عاصم پس از مدتی کاتب دادگاه و سپس کاتب بطلال پاشا زاده محمد نوری پاشا شد. پس از اعدام بطلال پاشا، عاصم اموال خود را از دست داد و به ناچار به کیلیس گریخت (۱۲۰۴ق). پس از هشت ماه به استانبول رفت و به تدریس و ترجمه پرداخت و در این زمان، ترجمه

ابی عثمان خرگوشی با نگاهی به تهذیب الاسرار، در شرح احوال ابوسعید خرگوشی و معرفی کتاب او، به رشته تحریر درآورده، که دکتر توفیق سبحانی - از استادان بنام معاصر و پژوهشگر در زمینه ادبیات، تصوف و به‌ویژه مولانا - آن را به فارسی ترجمه کرده و به چاپ رسانده است. محتوای این کتاب، بعد از پیشگفتار، به شرح زیر است:

۱) روزگار خرگوشی (قرن چهارم هجری / دهم میلادی): الف) زندگی سیاسی، ب) حیات اجتماعی، ج) حیات علمی، د) حیات صوفیانه؛
۲) خرگوشی و زندگانی او: الف) نام، کنیه و نسب او، ب) زادگاه او، ج) زندگانی او، د) آثار او و تأثیراتش: نسخه‌های تهذیب الاسرار (الف). ابوعبدالله شیرازی، ب. ابوعلی کرمانی، ه) برداشت خرگوشی از تصوف، و) دیدگاه‌های صوفیانه خرگوشی؛

۳) تهذیب الاسرار: الف) نسخه‌های تهذیب الاسرار، ب) هدف از تألیف تهذیب الاسرار، ج) ترتیب تهذیب الاسرار، د) منابع تهذیب الاسرار، ه) جایگاه تهذیب الاسرار در میان آثار صوفیه.

مؤلف، در پایان کتاب، هدف خود از تألیف را چنین بیان می‌کند: «این تحقیق که در دست شماست با این مقصود انجام گرفته که آثار مربوط به دوران کهن را به جهان معرفی کند، و این هدف دنبال شده است تا با بررسی و تدقیق جدید، تاریخ تصوف روشن تر گردد».

فهیمة سیفی